

POŽÁRY V POLNÉ

Minulost města Polné, jak jeví se nám v starých listinách, městských knihách a zápisech, nebyla chudá na živelné pohromy, strasti válečné a zhoubné nemoce, jež těžce doléhaly na obyvatelstvo polenské. Sotva se péčí vrchnosti i vlastním přičiněním trochu vzmohlo, bylo znovu ochuzeno novými bédami. Nejčastěji byly to požáry, a to nejen nešťastnou náhodou vzniklé, nýbrž i založením nejen lidmi domácími, nýbrž i cizími vojsky.

Nejstarší zprávu o požáru Polné máme z roku 1345. Zachovala se v závěti, podepsané dne 5. XII. 1346 na hradě Lipnici správcem a spolujeditelem polenského panství Bertholdem z Lipé, v níž se praví: "... ustanovujeme, aby lidem měst našich Lipnice a Polny, jechžto domy ohněm stráveny byly svoboda na 6 let pořád sběhlých dána byla, nebyla nijak zrušena."¹⁾ Vykonavatelem této závěti jmenuje Peška z Polné, purkrabího na Lipnici, spolu s jinými purkrabími, "kdyby jeho příbuzní ji vykonati omeškali aneb zvrhnouti chtěli." Nebyl zde zajisté požár malý, když odpuštěny byly Polenským na 6 let dávky, které jistě nebyly malé.

Pak po dvě století nezachovalo se nám písemných zpráv o požárech, avšak dovidáme se o nich zase z listiny Viktorina z Kunštátu, z roku 1479, kdy

dokonce i práva a privilegia polenská byla "... u válku przedesslú dokoncze zkazena... tak, że toliko znamienie tych listow, ale peczeti czelé ostaly sú."²⁾ Při jaké pohromě se tak stalo, nemáme záznamů.

Od století XVI. se zprávy o ohních již množí. Tak v roce 1551 zachvátil požár a v sutiny obrátil celé město. Zámek sice zůstal ušetřen, ale v roce 1584 zapálen byl bleskem, při čemž zničen byl celý palác a způsobena škoda 5 000 kop grošů českých. Další požár, který slehl věž táborskou, je zajímavý tím, že zachovala se nejen podrobná zpráva o jeho průběhu, ale též účty za postavení provisorní zvonice a nové věže. V "Pamětní knize polenské" čteme, že "...léta Páně 1600, ve čtvrtek po neděli postni Reminiscere, když svítati mělo mezi hodinou jedenáctou a dvanáctou zley (blesk) zapálil věž táborskou, veškeren svršek aneb špice pod samy krance shořel, cymbál, kdež hodiny na něj bily všecek se rozpustil. V rumu zůstal, kdež zvony visely sotva obhájeti, špic na dům pana Pavla Záluskýho upad. Byl vichr, chumel veliký, že člověk se postaviti ani prohlídnouti nemohl, celý den a noc trval, starašno a zármutek veliký byl. Nic nehřímalo, jenom se zablesklo, jakoby pochodní zapálil. Když se věž zapálila, veliký mráz

1) Codex diplomaticus Moraviae, VII., s. 466. Srov. SEDLÁČEK, A., *Hrady, XII.*, s. 154 a POJMON, F.: *Polná*, s. 19.

2) Viz TURECKÝ, K., *Listář Města Polné*, Polná, 1940, s. 17. Jedná se o listinu z roku 1479, kterou Viktorin z Kunštátu, kníže Mínskobělský potvrzuje a rozmnožuje městská práva polenská

a zima byla.“ Hned v létě téhož roku byly z poručení JM p. p. Hertvíka Žejdlice ze Schönfeldu zvony z věže spuštěny a zvonice ve dveře farní postavena. Tímto nákladem:

Od lámání kamene, za vápno, železo a všelijaké potřeby k tomu patřící 88 kop 34 grošů 6 denárů

Od vystavění týž dělníkům dle smlouvy 110 kop

Item za 2 soudky mladého piva 40 grošů

Suma toho vydání 199 kop 14 grošů 6 denárů

Teprve roku 1607 započato s opravou věže tábořské. V pamětní knize zase můžeme čísti poznamenání, že *"wieże kosstewala neb gaky naklad se na nj wedl: Letha 1607 drżivy k stawenj wieże podsekawalo se v panskym lese w Ochozy. Dano od podrubawanj a tesaniho 26 kop 18 gr. 1 den."*

Opravu prováděl měšťan města Brna Šimon Toušek, mistr řemesla tesařského za těchto podmínek: *"Przerdnie nynj ma snitj dwie banie dolu s plechema a potom y trzetj, item ma wsseczky wazby dolu spustiti a zborziti, potom udielat i trzi banie nad kranczem a swietniczku,*

komory dwie na wyssi 17 sahu nad kranczem, potom ma wzyti wazbu sedmj sahu we zdi a hranicy k zwonum ke wsem udielatj a ge wsseczky y s tiem dwaum zwony welkymj czymbal a gde se czztwrtj na nęg bigi beze sskody zase na wiez sprawytj swymj prowazy wtahnautj a na místo zawiesytj. Od takoweho dila se ma datj 566 kop miš." ³⁾

K tomu obdržel ještě 10 sudů bílého piva po 2 kopách grošů, obrok pro jednoho koně po všechn ten čas a světničku. *"Takowe dilo dokonal tyz tesarż 1609, 3. dne Novembris a zcela zauplna taky zaplaczten gest."* ⁴⁾ Ostatní náklad na vybavení věže nebyl malý, tak jen za měď kotláři dáno bylo 1 710 kop 3 gr miš., čímž celkový náklad na postavení věže vzrostl na 3 635 kop. 41 gr. miš.

Nešťastný polenský zámek těšil se klidu pouze 60 let. Švédové, kteří v té době měli obsazenu Jihlavu, zapálili 7. července 1647 zámek i kostelík sv. Kateřiny, ač požadované výpalné bylo zapláceno, při čemž shořelo i drahně domů na dolním městě. K dovršení hrůzy bylo odvedeno z Polné a okolí na 400 lidí k děláni šanců do Jihlavy. Děkan polenský Pavel Haberlandt a městská

---

3) "Předně nyní má snít dvě bání dolů s plechy a potom i třetí, dále má všechny vazby dolů spustit a zbořit, potom udělat tři bání nad "kranczem" a světničkou, dvě komory ve výši 17 sáhů nad "kranczem", potom má vzíti vazbu sedm sáhů ve zdi a hranici ke zvonům ke všem udělati a je všechny i těmi dvěma zvony velikými "czymbal" a jak se čtvrti na něj bijí beze škody zase na věž spraviti, svými provazy vytáhnouti a na místo zavěsiti. Za takové dílo má dostat 566 kop míšeňských."

4) „Takové dílo dokončil týž tesař 3. listopadu 1609 a zcela úplně zaplácen jest“.

rada zajata a propuštěna teprve po zaplacení náhrady.⁵⁾ Za vpádu francouzského v roce 1690 zapáleno bylo najatými prý paliči, kteří v zemích českých se potulovali, Sezimovo náměstí a shořely domy od dolní brány až na náměstí.

Ve století XVIII. pohromy ohňové často a těžce dolehly nejen na město, nýbrž i na zámek. Tak hned roku 1712 vyhořelo židovské město (dle pamětnice Pokorného),⁶⁾ pak 16. dubna 1734 oheň, který vyšel z obecní kuchyně na náměstí, strávil celé pořadí domů a znovu celé židovské město a tři dvory, Sadilův, Koženýho a Šlechtův. Prospěch, který z tohoto požáru Polná měla byl ten, že plat z pusté vsi Jenče a dvora, který město za dlouhá léta si neprávem podrželo a který dosáhl výše 1 381 zl. patřících polenskému záduší, byl mu arcibiskupem pražským Janem Mauritiem Gustavem, listem ze dne 13. července 1740 odpuštěn.⁷⁾ Avšak židovské město vyhořelo téhož roku zase. Jak zaznamenal Pojmon v díle Polná: "Židé, zanechavše svůj majetek na pospas, odběhli všichni na kopec nad

vývozem, odkud hleděli na požár. Opuštěného majetku ujali se nepovolaní vynašeči, kteří vyhořelé okradli, čímž Židé již ohněm těžce zkoušení ještě větší škody utrpěli."⁸⁾

Zámek polenský, který byl v letech 1690 a následujících úplně přestavěn, zničen byl požárem roku 1735, zapálen byv šílenou dcerou panského úředníka výstřelem z pušky na balkoně, když hořící koudel zanesena byla na střechu. Zámecké budovy stihl podobný osud opět o něco později v roce 1742, kdy děkan Florian dovolil francouzským vojákům, ubytovaným v kostele sv. Kateřiny, pro velkou zimu udělati oheň uprostřed kostela.⁹⁾ Tehdy neopatrností při ohni chytly zámecké stáje a shořely. Sotva byly postaveny, vyhořely znova v roce 1744, když 11. dubna zachvátil oheň panský pivovar, špýchar a zámeckou věž. Požár přenesl se až na Zápeklí, kde shořelo několik domků a stodol.¹⁰⁾

Neopatrností vojáků, ubytovaných v domě u Kalchrů, zapálen byl roku 1749 tento dům a shořel.¹¹⁾ Z drobnějších ohňů zaznamenávají staré paměti

---

5) Viz d ELVERT, Ch.: *Geschichte und Beschreibung der königlichen Kreis - und Bergstadt Iglau i" Mähren.* Brünn, auf Kosten der Stadtgemeinde Iglau, 1850, 520 s. Srov. POJMON, F.: *Polná. Popis dějepisný, místopisný a statistický.* Hradec Králové, 1898, s. 51.

6) Viz POKORNÝ, Petr: *Pamětnice rodinná, městská, též zemská, založená 1834.* Dnes v SOKa Jihlava, fond: Archiv města Polné, č. VI. T.

7) *Liber memorabilium venerabilis domini Venceslai Adalbert Czapek ab Anno 1680.* Z latinského originálu přeložil MUDr. Karel Turecký. Obsaženo v překladu Pamětních knih děkanů polenských, strojepis uložený v MV, pobočka Polná, soup. č. PO FS 38 936.

8) POJMON, F.: *Polná. Popis dějepisný, místopisný a statistický.* Hradec Králové, 1898, s. 60.

9) Srov. TURECKÝ, K.: *Kniha pamětihodných událostí zaznamenaných Petrem Florianem, děkanem polenským od roku 1726.* Překlad z latinského originálu, Polná, 1939, s. 29.

10) Tamtéž, s. 36.

11) Tamtéž, s. 46.

oheň ve "Flusovně", chalupě vodácké roku 1792. Byla to za časů Žejdliců vinopalna, později kovárna a poněvadž byla pod Kateřinským kopcem u rybníka, přeměněna na obydlí vodákovo. V roce 1796 vyhořela pazderna pod Kalvárií a v roce 1807 střelnice pod Březiňnou.

A zase nešťastný zámek. Dle Velešlavinova historického kalendáře zachvácen byl požárem, který "dne 10. máje 1794 vyšel nenadále v panském pivovare právě při várce, pivovar vyhořel, též panské maštale i věže nad branami a odpoledne celý zámek, začátek ohně byl o 8 1/2 hod. a o 12 hod. již byl ohni konec. Vitr vál tak prudký, že uhly a šindele až na Bubeník zanášel", kde vzňala se od nich hromada hnoje.

Snad málo kde se stalo, aby splněno bylo přání tak mnohých pánů kluků, aby do školy hrom udeřil. Nynějším se ta radost nestane, jako se stala jednou v Polné, o čemž můžeme se dočísti v památní knize Miliánovč: "Dne 11. juli 1821 o 11. hodině před půlnocí zdvihly se silné mraky, z nichž silně hřmítí počalo, až konečně hrom do školní věžky polenské udeřil, jeden díl té věže od vrchu až dolů docela odrazil a pak pod tou věžkou zapálil, kterýžto oheň skrze prozřetelnost lidskou a ochranu božskou včasně uhašen byl. Však ale ve škole v třetí a čtvrté třídě též i v horní síni a světnici, kdež pan učitel Josef Kuhn obýval, ani tvrdě spali, hrom to-

lik děr v klenutí a oknech nadělal, že se jich přes 50 napočítalo a dveře při těch světnicích rozrážel. Škoda na 500 zl. cenila." ¹²⁾ Hned dva roky nato nová pohroma postihla město. Dne 22. května 1823 začalo hořeti o půl osmé hodině ráno v domě Mendla Aufrechta v židovském městě vedle brány. Požár rychle se rozšířil, takže v krátkosti shořelo všech 32 domů židovského města se synagogou a vinopalnou, na horním městě 46 domů, na náměstí 6, mimo 23 stodol a horní brána. Také kostel sv. Barbory se třemi zvony a hřbitovni kostnice byly ohněm zničeny.

Horní město postiženo bylo v roce 1825, tedy zase za dva roky po posledním požáru, novým ohněm, zajímavým ne svým rozsahem, jako spíše okolnostmi, za jakých vznikl, a které popsal Milián ve své památní knize: "Toho roku dne 19. ledna o půl druhé hodině v noci počalo při hrozném větru hořeti na horním předměstí v Polné v jednom domě (Vojtěcha Kubáta), ač dům ten stál v pořadí jiných, však ochranou Boží a přičiněním lidským samotou toliko vyhořel. A když již roztrhán a oheň takřka uhašen byl, jiný oheň zase při konci téhož předměstí vznikl, kterýmžto tři stodoly a jedna kůlna vyhořela a právě zračně oheň ten při hrozném větru uhašen byl, když vedle toho samého jedna stodola zachována byla, když oheň ten docházel uhašení, vynášel se uhořelý

12) Paměti Václava Miliána, vedené od poč. XIX. století, zápis z 11. července 1821.

*palič (Vojtěch Kubát, prý pomatený po úrazu), vlastník spáleného domku, jenž nejdříve svůj domek zapálil a pak šel a stodolu zapálil (Františka Haupta), v níž své obilí složeno měl. Našla se u něho sekera, kterou zámek u té stodoly odrazil a do stodoly vlezl, kde zapálil a v tom ohni zůstal, který jej také strávil, takže jen břicho se stehny po něm nalezeny jsou."*¹³⁾

Po této události skoro celých 40 let zůstala Polná ušetřena větších požárů. Vypukly jen drobné ohně, tak roku 1830 zapálena byla bleskem a shořela kůlna u panského mlýna, roku 1833 dva domy na náměstí, a to Antonína Neumanna a Antonína Bezstarosti č. 47 a 48, dále roku 1844 dům v židovském městě a v roce 1849 domek na Pátku.

Tyto ohně jakoby byly předzvěstí pohromy, která Polnou stihla v roce 1863. Byl o ní již tolikrát psáno, že stačí, když vypíšeme pouze škody, které si na majetku i lidských životech vyžádala. Oheň vyšel z domu č. 12 vedle děkanství kolem 3. hodiny odpoledne a během 4 hodin strávil dle jedněch 189 domů, 11 stodol, dle jiných 191 domů a 12 stodol. Kromě děkanského chrámu a děkanství lehla popelem i pětiletá škola, okresní dům, radnice a pivovar městský, domy na náměstí, polovice Růžové ulice, půl ulice za Justem, židovské město celé, půl ulice k Dobroutovu, velký a malý Pátek. Lidských životů vyžádal si požár šest. Škoda odhadnuta byla na půl milionů zlatých, avšak pojistné-

ho vyplaceno bylo pojišťovny toho 120 334 zl. 52 kr. Peněžních darů pohořelým sešlo se 53 166 zl. 81 kr. mimo hojně dary v naturáliích.

Touto katastrofou uzavírá se - bohuďák - počet velkých požárů v Polné, které byly pohromou pro celé město, zdrževše jeho vývoj. Ohně pozdější týkaly se vždy jen jednotlivců a nebyly provázeny událostmi, jež by byly zaznamenány hodny. Když uvážíme, že byly tu v minulosti i jiné ještě bědy, jako mory, válečné strasti s těžkými kontribucemi, výpalným s dávkami na lidech, penězích i naturáliích, vojenské posádky vojsk vlastních i cizích, můžeme směle tvrdit, že vedle jiných důležitých činiteľů byly to i tyto pohromy, které nemalou měrou přispěly k úpadku města.

Tato studie, kat. č. PO - 20 / B / 3054, byla vybrána z pozůstalosti MU-Dr. Karla Tureckého, uložené v polenském muzeu. Článek měl být publikován ve sborníku POLENSKO. Vzhledem k tomu, že tento sborník byl v květnu 1941 z rozhodnutí okupačních a protektorátních úřadů zastaven a po II. světové válce nebyl obnoven, tato práce dr. Tureckého nikdy tiskem nevyšla. Redakce obnoveného sborníku POLENSKO se jej ve spolupráci se Spolkem polenského muzea v Polné rozhodla vydat a zpřístupnit zájemcům o polenskou historii.

Materiál připravil Bc. Miroslav Urbánek.

13) Tamtéž, zápis z 19. ledna 1825

Prameny a literatura:

Codex diplomatice Moravie, VII., s. 466.

Liber memorabilium venerabilis domini Venceslai Adalbert Czapek ab Anno 1680.

POKORNÝ, Petr: *Památnice rodinná, městská, též zemská, založená 1834.*

MILIÁN, Václav: *Pamětnice rodinná.*

'd ELVERT, Christian: *Geschichte und Beschreibung der königlichen Kreis- und Bergstadt Iglau in Mähren, Brünn, auf Kosten der Stadtgemeinde Iglau.* 1850, 520 s.

SEDLÁČEK, August: *Hrady, zámky a tvrže království českého.* Díl XII., Praha. 1936, s. 154.

POJMON, František: *Polná. Popis dějepisný, místopisný a statistický.* Hradec Králové. 1897, 204 s.

TURECKÝ, Karel: *Kniha pamětihodných událostí zaznamenaných Petrem Floriánem, děkanem polenským od roku 1726.* Překlad z latinského originálu.

Zdeněk Jaroš

MUDr. Josef Seegen

Narodil se 20. března 1822 v Polné v rodině židovského obchodníka Isaaka a jeho ženy Evy. Ještě jako dítě se s rodinou odstěhoval do Prahy, kde získal základní vzdělání a v r. 1841 také maturoval na gymnáziu. První ročník medicíny absolvoval na lékařské fakultě pražské univerzity, poté pokračoval na univerzitě ve Vídni. Zde v r. 1847 promoval. Jeho univerzitní roky nebyly lehké, protože se na studiích sám vydržoval, a to prací v nemocnici.

Revoluční rok 1848 prožil velmi intenzivně. Mladý lékař stojí na straně revoluce. sám cítí, že je třeba změnit staré pořádky. Především si uvědomuje malou všeobecnou vzdělanost prostých lidí. Podle něj právě nevdělanost zavírá ces-

tu ke svobodě. Seegen hlásá, že především četba je nejdůležitějším prostředkem rozšiřování duchovních obzorů. Proto se stává spoluzakladatelem vídeňské "Lidové knihovny". Se svým přítelem Maxem Schlesingerem píše brožuru "*Populáres Staats - Lexikon*" s vysvětlujícím podtitulem "*ABC für s Volk*", ve které vyjadřuje své někdy až utopické představy o lepším příštím světě. Zároveň píše do řady politických časopisů.

Po porážce revoluce odchází zklamaně do Paříže, kde pak doslova 1 a 1/2 roku živoří. Postupně se odklání od politické práce a zaměřuje se na vědecká studia. Začíná se vážně zabývat oblíbenou mineralogií a geologií ve spojitosti s praktickou medicínou. Právě tyto obory ho přivedly v r. 1850 do Karlových

Varu, kde během krátké doby získal velké praktické poznatky v oboru, který se pak stal jeho životním osudem, v lázeňství. V příštích letech cestuje po nejznámějších evropských lázních a sbírá zkušenosti v Itálii, jižní Francii, Anglii a Německu. V r. 1853 nastupuje místo lázeňského lékaře v Karlových Varech, které pak zastává více než třicet let. V r. 1854 se ve Vídni habilitoval v oboru balneologie. Tehdy si již plně uvědomoval nutnost postavit tento obor na odborní základy. Proto v r. 1856 založil spolu s kolegou dr. Oppolzerem "Verrein für Quellenkunde in Oesterreich" (Lázeňský spolek), první svého druhu v Rakousku, který se významnou měrou zasloužil o využití léčivých pramenů především v Karlových Varech. V letech 1857 a 1858 vydává ve Vídni dvousvazkové "Compendium der allgemeinen und speciellen Heilquellenlehre". To se stalo základem moderní lázeňské léčby. Praktické zkušenosti i dobrá teoretická příprava byly v pozadí Seeganova jmenování v r. 1859 mimořádným profesorem vídeňské univerzity. To mu umožnilo nejen vychovávat novou generaci lázeňských lékařů, ale i publikaci dalších odborných prací v podobě praktických příruček a studií týkajících se hlavně výměny látkové a cukrovky, jako byly například velmi ceněné práce "Physiologisch-chemische Untersuchungen über den Einfluss des Glaubersalzes auf einige Factoren des Stoffwechsels" (Videň 1864), "Studien über den Stoffwechsel im Thierkörper" (Berlin 1887), "Die Zuckerbildung im Thierkörper, ihr Umfang und ihre Bedeutung" (Videň 1890), "Gesammelte Abhandlungen über Zuc-

kerbildung in den Leber" (Videň 1904). atd. Velký ohlas vzbudila jeho 700 stránková práce "Handbuch der allgemeinen und speciellen Heilquellenkunden" (Videň 1860, přepracovaná znovu v r. 1862). Obdobně úspěšná byla práce "Der Diabetes Mellitus auf Grundlage Zahlreicher Beobachtungen dargestellt von...", vydaná v několika doplněných edicích v letech 1870 až 1893 v Berlíně a Lipsku.

Až do r. 1884 žil Seegen s rodinou v Karlových Varech. Původně obývali vilu Allemania, od 70. let vilu Kanone. Jeho domov často hostil velikány ducha i umění. Vzdělaný a uměnilomilný Seegen byl přítelem Adalberta Stiftera, Bertholda Auerbacha, Gervinuse, ale také Kláry Schumannové, Turgeněva, Laubeho, Tolstojce aj. V roce 1884 se 62 letý Seegen stěhuje do Vídně. Dále se věnuje práci na univerzitě i bádání ve své soukromé laboratoři. Dostí cestuje, ale nejraději tráví čas ve své oblíbené vile u Alt-Aussee. Zde se zabývá vědeckou prací i lékařskou praxí. Umírá 14. ledna 1904 ve své milované Vídni, kde je také pochován.

Resumé.

MUDr. Josef Seegen

Významný lékař-balneolog, který se velkou měrou zasloužil o využívání léčivých pramenů v Karlových Varech. Narodil se 20. 3. 1822 v Polně. Lékařství vystudoval v Praze a Vídni. Jako lékař působil ve Vídni a Karlových Varech. V r. 1854 se habilitoval v oboru balneologie, v r. 1859 se stal mimořádným profesorem vídeňské univerzity. Jeho odborné práce se týkaly především výměny látkové. Zemřel 14. 1. 1904 ve Vídni.

Jan Prchal

Z POZNÁMEK KARLA PRAŽANA

Kaplan Karel Pražan se narodil 24. července 1843 ve Skutči. Do Polné přišel jako kaplan v roce 1871. Intenzivně se zajímal o historii Polné, sbíral prameny z nejrůznějších archivů, údaje si pečlivě ověřoval. Byl zaníceným badatelem v pravém slova smyslu. Z množství dokumentů nashromáždil hodnotný materiál k dějinám Polné. Často doslovně přepisoval dnes již nezvěstné originály starých listin. Zemřel v Polné poměrně mlád, ve věku čtyřiceti let, 13. prosince 1883. Neměl tedy čas výsledky svého bádání zveřejnit.

V archivu Klubu za historickou Polnou je uloženo 54 stran jeho ručně psaných poznámek pod názvem Polná – krátké popsání města a hradu polenského. Jde však nespíš o opis Pražanova rukopisu, zřejmě konceptu chystané brožury, kterou již nestihl vydat. Rukopis je zcela určitě z pozůstalosti polenského fotografa Adolfa Veselého (titulní list má otisk fialového razítka „Adolf Veselý 22. XII. 1891 – Polná“).

Druhá strana rukopisu má pod úvodním textem poznámku: P. Karel Pražan.

Pomineme-li Pražanem sepsané nejstarší dějiny Polné (podrobněji K. Pražan: *Beschreibung, Lage und Geschichte der Burg und Stadt Polna*); tento rukopis je uložen v Moravském zemském archivu v Brně: Velkostatek Polná – Přibyslav a Pohled, inv. č. 1896)*, jistě

budou stát za povšimnutí další poznámky dosud nepublikované.

Na str. 24 a 25 je v Pražanově rukopisu jedna z nejstarších zpráv o polenských Židech:

Dekret na Židy a jejich obchod vydán knížetem na obžalobu Židů od rady města:

- 1 Žádný Žid, leč ten, jenž v Polné již usazen jest, nemá do svazku obce přijat býti, do důchodu knížecího pak (renutant) místo 15 jako dříve 20 zl. jeden každý platit povinen bude.
- 2 Žádnou špatnost leč toliko dobrou vlnu soukeníkům prodávati mají pod pokoutou ztráty té vlny.
- 3 Žádné maso ani veřejně ani tajně do města dodávati nesmí pod ztrátou jeho; řezníci pak domácí o dobré maso jim se postarati mají.
- 4 Žádný z nich nesmí býti přijímačem, ale zloděje a krádež hned purkmistrovi udati mají.
- 5 Žádný Žid nesmí před trhem před město jíti a tam nakupovati, leč ve městě, a kdyby Žid a křesťan jednu věc kupovali, křesťan má přednost míti.
- 6 Cizí podezřelý Žid nemá přes noc ve městě trpěn býti, poctivý jenom tři dny; a kdokoli přes ty tři dny jej podržel, trest 1 zl. za každý povinen platiti bude.

* z původního rozsáhlého Pražanova rukopisu čerpal Prokop Zaoral ve své studii *Z nejstarší minulosti Polné* (In: *500 let privilegia Viktorina z Kunštátu městu Polné*, vyd. MNV Polná 1979, str. 11 – 23)

1. Vezme-li si dcera neb vdova Židovka Žida cizopanského musí se hned vystěhovati, a je-li zámožná 3 – 4 zl. za propuštění důchodu knížecího složití; ženil-li by se však Žid, nemá z panství nikterak propuštěn býti.
  2. Konečně žaloby, je-li Žid poddaným vrchnosti, na hejtmanu knížecího jiti, městský na purkmistra obraceti mají.
- Tchdáž bylo těchto 16 níže popsaných Židů v Polné.
2. Sintzgl Rychtary Třebíčský
  3. Jakub Indra v Polné rodilý
  4. Abraham Moyses polenský
  6. Moyses Himmerle z Telče
  7. Pinkas Samuel polenský
  8. Michael Samuel polenský
  9. Josef Samuel polenský
  10. Moyses Hořecký
  11. Aron Abraham polenský
  12. Ignac Hiršl polenský
  13. Ignac Moyses polenský
  14. Wolf Moyses polenský
  15. Jakob Pinkas polenský
  16. Abraham Hořecký polenský
  17. Abraham Schlesinger vídeňský
  18. Eliás Wolff Polák

List německý od Ferdinanda, knížete z Ditrichštejna, daný v Polné 1676

Walter Kuba

DOPISY KARLA VARHÁNKA DO POLNÉ II

Ke 100. výročí úmrtí významného rodáka a dobrodince Polné jsem připravil překlady dalších dopisů uložených v polenském muzeu. Všechny listy jsou adresovány Antonínu Pittnerovi.

Velmi vážený příteli,

V pátek večer přijedu přes Jihlavu do Polné, abych splnil dávno slíbené přání Vás vidět.

Těším se na naše setkání a prosím jen v sobotu neuspořádat žádné ceremonie, využijme ty krátké hodiny, pro všechno, co mám v úmyslu vyřídít.

S přátelskou nadějí

zůstávám Váš oddaný

C. Warhanek

23. 6. 1886

Vídeň 7. 12. 1886

Velevážený příteli!

Odpovídám na Vaše dopisy a piši Vám svoje rozhodnutí. Prosím o prominutí, že jsem na ně dříve neodpověděl.

Mně předložené prohlášení se týká částky 15 000 zlatých a přiložil jsem je ke svojí závěti.

Tato záležitost by tedy byla v pořádku.

Dnešní poštou Vám posílám obnos 200 zlatých na zaplacení účtu za hrobku, pro Vás 60 zlatých, abyste případné zbývající výlohy mohl bez potíží vyrovnat.

Vídeň 1. března 1890

Velmi vážený příteli!

Je cenné, že obci se tak daří. Zdá se mi, že to je těmi mnoha léty

Vašeho působení jako starosta.

Vžijte se nyní do neúnavného snažení a napište mi pokaždé když budete mít potřebu finanční pomoci. Rád Vám odpovím.

Děkuji za zbývající zajímavé informace o Polné – až tam přijedu pohovoříme si o tom společně.

Zítرا ráno dopisy odešlu a zdravím Vás opět srdečně a se vši upřímností.

C. Warhanek

Doslov autora překladu

Veškerá korespondence pana Varhánka svědčí o tom, jak miloval svoji rodnou Polnou. zajímal se o všechno co

je v Polné nového a byl vděčný za každou informaci – měl radost, že se městu daří.

Jeho finanční podpora byla obrovská, mnohé by bez jeho pomoci bylo neuskutečnitelné.

Byl skromný a nepřál si být oslavován. O tom svědčí věta v jeho dopise ze dne 23. 6. 1886.

Děkujeme Vám pane Varhánku, ukázal jste cestu, jak by se měli občané našeho města chovat – bez velkých řečí opravdové skutky!

Velmi děkuji paní Martě Vomelové za poskytnutí všestranné pomoci při mojí badatelské práci.

Dušan Cendelín

STARÁ SILNICE

Tento příspěvek vznikl díky iniciativě pana Františka Pometla z České Jablonné. Jako pamětník krajiny kolem rodné obce oslovil autora tohoto článku a nabídl svoji pomoc při řešení starého dopravního problému. Autor panu Pometlovi mnohokrát děkuje za pomoc, zejména za informace při společné obhlídce terénu.

Před vznikem zpevněných silnic představovala dopravní síť poměrně nestabilní krajinný prvek. Závisela na proměně osídlení, změně půdního vlastnictví i celkovém vývoji dopravy jako takové. Určité linie této sítě přetrvávaly již od středověku, lidé dostatečně zasvěcení v problematice staré dopravy však nezřídka dokáží rozlišit růz-

né vývojové fáze určité trasy, její místní přesuny atd.

Příkladem lokálního posunu původní trasy je patrně i komunikace od Polné na Přibyslav. Před dalším rozbořem je nutno předeslat jeden nesmírně závažný dopravní poznatek, který není všeobecně znám, který však terénní průzkum starých komunikací zcela jasně a opakovaně dokládá. U starých **nezpevněných** cest před vznikem silnic (dnes jim říkáme polní a lesní cesty) se v obtížných úsecích tras, hlavně ve svažitých terénech u brodů, výrazně lišily části trasy pro nákladní či vozovou dopravu od úseků pro pěší přesun a přesun dobytka. Jsou známy příklady (Kralice, okr. Třebíč), kdy se vozová

trasa komunikace z Brna do Třebíče odklonila od přímého směru více jak kilometr, protože tam mohla využít brodu s mnohem menším svahem u říčky Chvojnice, když ani to se neobešlo bez určitých úprav terénu. Je to pochopitelné. Těžké náklady na hrubých vozzech s úzkými koly i osobní doprava citlivě reagovaly na větší sklon navíc často obtížného, nezřídka rozbahněného povrchu cest. Někde se příkřejší svahy překonávaly přípřeží, ta však nebyla všude k dispozici. Byl tedy všeobecný zájem volit trasu tak, aby byla pro vůz za každého počasí co nejsnadněji překonatelná. Terén musel být relativně pevný a sklony co nejmenší.

Komunikace z Polné na sever do Přibyslavi má tři hlavní terénní překážky. Skrýšovský potok, potok Bystřice a menší potůček těsně na jižním okraji Brzkova. Dnešní silnice představuje nejprímější mezi těmito dvěma městy. Někdejší cesta pro povozy však taková nemusela být. Mohla se v obtížnějších úsecích odklonit, najít mírnější sklony, či vhodnější brod. Před přechodem Skrýšovského potoka jsou vlevo v přilehlém lesíku mohutné žleby, původní sestupy k brodu. Podobné, méně výrazné, jsou na pravém břehu potoka Bystřice, na levé straně je již jen málo patrná úžlabina v poli. V obou případech sklon terénu znamená pro vozovou dopravu na nezpevněné komunikaci mimořádnou obtíž.

Alternativní voznici (tj. trasu pro vozy) můžeme předpokládat východněji od dnešní silnice. Neznaменá to však,

že přímou trasu s většími sklony vozy nepoužívaly. Záleželo i na hmotnosti nákladu, počtu tažných zvířat, počasí, nakonec i na formanově volbě. Přesto lze předpokládat, že hlavní voznice byla posunuta proti toku vodotečí, což je vždy výhodnější, vzhledem k obvyklým menším sklonům svahů. Voznice se dotýkala obvodu obce Česká Jablonná, případně obcí procházela. Je to poměrně významný poznatek. Přechod Skrýšovského potoka mimo Brzkov není dosud zcela dořešen, severněji trasa míjela tuto obec asi 0,5 km dál na východ, vedla ke kótě Spád (562 m. n. m.), přešla mírné údolí Červené žleby a pokračovala Českou Jablonnou až k brodu přes potok Bystřice, který se nacházel asi 300 m JV od dnešního křížení Bystřice se silnicí na Přibyslav. Důkazy pro tuto variantu jsou následující: V první řadě pomístní název pro dnešní polní cestu „Stará silnice“ SV od Brzkova. Jméno vzniklo asi druhotně, kdy se na nezpevněnou důležitou formanskou voznici přenesl nový název silnice. Ještě zřejmějším důkazem je opuštěný brod (dnes je tam prakticky nepoužívaný mostek) se soustavou úvozů na pravém břehu Bystřice, které jsou příkladem pozvolného traverzového výstupu od brodu. Soustava úvozů svědčí o poměrně velké frekvenci na této cestě, jedna část nese zjevné stopy úprav. Nevíme ale, z které doby jsou. Pan Pometlo ještě pamatuje návaznost jedné z polních cest na tento brod, zdůrazňuje však, že tato cesta od Jablonné se používala minimálně a neměla téměř žádný hospodářský význam. Důležité cesty na pole vedly jinudy. Dnešní silnice

údolím Bystřice je typickým produktem výstavby lokálních silnic údolními vodotečí a s historickou komunikací nemá nic společného.

Paralela dnešní silnice Polná – Přibyslav mohla sloužit až do zakládání moderních silnic v 18. a 19. století. Podle jiných příkladů víme, že nové silnice spíše respektovaly nejpřímější směry (zde tedy přes Brzkov), které se zpevněním povrchu staly sjízdné pro všechny vozy i při vyšších sklonech. Staré voznice tak ztratily svůj význam a byly nadále vnímány pouze jako polní a lesní cesty. Historická paměť je poměrně krátká, do dnešních dnů se dochovala pouze v pomístním jménu „Stará silnice“.

Trasa, jejíž průběh podhalil pan Pometlo, dokonale a plynule navazuje na středověké osídlení zaniklé Jenče, která se nacházela těsně u sestupu k brodu přes řeku Sázavu. Byl to možná jeden z motivů vzniku osady. Postupný zánik Jenče patrně souvisí se vznikem významnější Přibyslavi. Její význam u brodu přes Sázavu byl umocněn jiným profilem břehu řeky, mnohem vhodnějším pro středověkou fortifikaci, a také vzniklou křižovatkou cest: severojižní od Polné s novou, kolonizací podmíněnou komunikací podél Sázavy.

Některé závěry výzkumu starých komunikací a terénní predispozice této krajiny naznačují, že brod v Přibyslavi mohl mít v ranném středověku i dříve značný význam. Nepřímým důkazem mohou být, v jiném prostoru neznámé v takové blízkosti, osady Dolní (Německá) a Česká Jablonná. Prapůvod-

ní význam názvu se vykládá jako celnice – původně gablona. Osady byly na trasách na Jihlavu (mohutné stopy po komunikaci jsou dodnes v terénu patrné) a na Brněnsko, případně Třebíčsko (intenzivní provoz v těchto směrech je rovněž doložitelný v terénu i historickými zprávami).

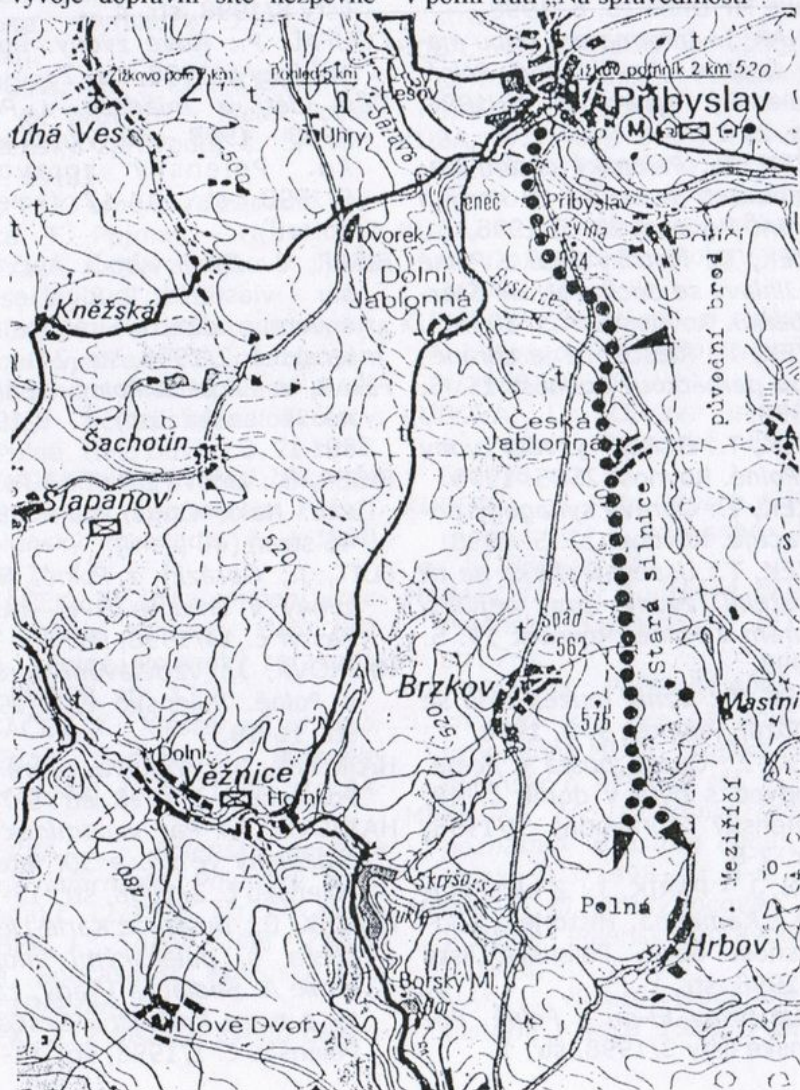
Takzvaná „Stará silnice“ představuje jednu z etap vývoje staré komunikační sítě na Polensku před výstavbou zpevněných silnic v dnešním slova smyslu. Její přesný průběh, zvláště v blízkosti Polné, bude dnes obtížně rekonstruovatelný, ale úsek u České Jablonné a zvláště poloha brodu přes Bystřici dokazuje optimální využívání terénu, nutné hlavně pro obtížnou nákladní přepravu formanskými vozy. Právě na takových trasách se zřizovaly celnice – gablony.

Zkoumání starých formanských tras nejen že nepřekročilo své dětské období, ale prakticky téměř nezačalo. Dosavadní bádání příliš nepřekračuje hranice mýtů (různé Trstenické, Haberské a jiné stezky). Dopravní spojení byla nesmírně složitá, což naznačují některé stopy v krajině. Polná a další města i osady nutně musely mít již od svého vzniku sítí přímých spojů do všech stran, nikoliv pouze tam, kam se upírá zájem badatelů (většinou ku Praze). Spojení se světem je životní nutností každého lidského sídla.

„Stará silnice“ je v krajině položena tak, aby mohla přibírat i dopravu z jiných směrů, mimo Polnou, kupříkladu od Velkého Meziříčí (Měřína) přímo na Přibyslav. To předpokládá odklon již u Záborné. Snad to potvrdí studium

starých map a případný terénní výzkum. Prostor východně a severovýchodně od Polné (nikoliv město samo) má dopraveně výhodnou krajinnou predispozici danou směřováním návrší, jemuž se říká Arnolecké hory, a směřováním potoka Bystřice. „Stará silnice“ mohla být završením vývoje dopravní sítě nezpevně-

ných komunikací. Počátkem tohoto vývoje mohla být pravěká stezka přes Vysočinu, začínající na Brněnsku a končící snad ve středním Polabí. V těsné blízkosti mijela prostor pozdější Polné. Není vyloučeno, že zde zanechala jednu ze stop v podobě depotu římských mincí v polní trati „Na spravedlnosti“.

BIBLIOGRAFIE POLENSKA V R. 1998, JAK JI ZAZNAME- NAL KLUB ZA HISTORICKOU POLNOU

- BALCÁREK, T.: *Rodák z Polné bu-
doval palác v Mexiku*. Misionář
Šimon Boruhradský. Polenský
zpravodaj 10/1998, str 8 - 9;
také MF Dnes 15. 8. 1998.
- BEDNÁŘ, J.: *Informace o klubu ma-
lé kopané „Kavčí hory“ Polná*.
Polenský zpravodaj 12/1998,
str. 21-22.
- BLAŽEK, T.: *Polenský chrám Na-
nebevzetí se dočká tří nových
zvonů*. Rovnost 22. 1. 1998.
- BLAŽEK, T.: *Matriky Židů z Polné
a Jihlavy se dochovaly na Šter-
nberku*. Rovnost 20. 3. 1998.
- BLAŽEK, T.: *Kleštěr už je chráně-
nou památkou*. Rovnost 15. 5.
1998.
- BLAŽEK, T.: *Biskup vysvětil zvony
v Polné*. Rovnost 25. 5. 1998.
- BLAŽEK, T.: *Oprava synagogy po-
kračuje*. Rovnost 22. 5. 1998.
- BLAŽEK, T.: *Úspěšná sbírka na tři
kostelní zvony pro největší
chrám v Polné*. Rovnost 19. 5.
1998.
- BLAŽEK, T.: *Vznik muzea židů se
opozdí*. Rovnost 9. 9. 1998.
- BUČEK, J.: *Česká pošta v Polné*.
Podvod s byty v domě č. 48.
Polenský zpravodaj 3/1998,
str. 7-8.
- BUDÍN, J. - PAŘÍK, J.: *Z okolí Pol-
né - Kamenná*. Historie a sou-
časnost obce. Polenské listy
7/1998, str. 1.
- Činnost firmy El-mi v Polné*. Po-
lenské listy 3/1998, str. 1.
- COUFAL, P.: *Jubileum Bohuslava
Hladíka*. Polenské listy
1/1998, str. 1.
- COUFAL, P.: *O koncertě*. Polenské
listy 8/1998, str. 4.
- COUFAL, P.: *Nové zvony*. Polen-
ské listy 6/1998, str. 2.
- Dům dětí a mládeže v Polné
1958 - 1998 - 40. výročí vzni-
ku*. Polenský zpravodaj
5/1998, str. 14-17 (kolektiv
autorů).
- FIŠAR, V.: *Dvojí výročí*. Ant. Fle-
sar - vlastenec, buditel a spi-
sovatel, rodák ze Sirákova. Po-
lensko č. 2/1998, str. 24.
- FIŠAR, V.: *Z okolí Polné - Zábor-
ná*. Polenské listy č. 9/1998,
str. 1.
- FIŠER, B.: *Lidová píseň na Polen-
sku*. Nakl. Linda Polná 1998,
46 stran (40 písní).
- FUIT, J.: *Obrázky z Polné*. Nové
zvony v chrámu NPM. IKD -
Pastýř č. 14/1998, str. 8.
- HAJNOVÁ, J.: *Vzdělávání dorostu
v Polné*. Polensko č. 1/1998,
str. 16-19.
- HAJNOVÁ, J.: *Vítkova plovárna*.
Polensko č. 2/1998, str. 5-7.
- HAJNOVÁ, J.: *Pár vzpomínek na
prázdniny ve 20. a 30. letech*.
Polensko č. 3/1998, str. 17-18.
- HLADÍK, B.: *Ilustrace Karla Liebs-
chera s polenskými motivy
v díle A. Sedláčka Hradý, zám-
ky a tvrze království Českého*.
Polensko č. 1/1998, str. 14-17.

- HLADÍK, B.: *Hnízdění čápa bílého v Polné a blízkém okolí*. Polensko č. 3/1998, str. 14-17.
- HLADÍK, B.: *Hrdlička zahradní na Polensku*. Polensko č. 2/1998, str. 17-18.
- HRABAL, B.: *Já si vzpomínám jen a jen na slunečné dny*. Nakl. St. Klose, Nymburk 1998, 120 stran.
- HRADOVÁ, M. - KOVÁČOVÁ, O.: *50 let provozu - Pleas Polná*. Polenský zpravodaj č. 5/1998, str. 19-21.
- JECH, T.: *O umělci ze zapadlé vesnice*. F. Pujman - režisér ND v Praze, rodák z Nížkova. Cesta Vysočiny 8. 7. 1998.
- JELÍNEK, J.: *Hodinářskému oboru hrozí vymření. S pedagogem Jindřichem Skočdopolem o svízelných učňovského školství v Polné*. Haló noviny 3. 7. 1998.
- KISLINGEROVÁ, M.: *Pod Jiříkovým kamenem (kapitoly z Polné)*. Polenský zpravodaj č. 1/1998, str. 16-17.
- KLUSÁČEK, J.: *Hrozí zničení vzácné gotické památky*. Dolní brána v Polné. Polenský zpravodaj č. 1/1998, str. 13.
- KLUSÁČEK, J.: *Kleštěr už je chráněnou památkou*. Polenský zpravodaj č. 7-8/1998, str. 14-15.
- KOPECKÁ, L.: *Polenská jednota Orla informuje*. Polenský zpravodaj č. 12/1998, str. 20-21.
- KOUBEK, J.: *Z okolí Polné - Záborná*. Současnost. Polenské listy č. 10/1998, str. 3.
- KRČEK, Z.: *Z historie zvonů děkan- ského kostela Nanebevzetí Panny Marie v Polné*. Polensko č. 1/1998, str. 21-22, č. 3/1998, str. 12-13 a č. 4/1998, str. 12-14.
- KUBA, W.: *Historie skláren v Dobroníně*. Vyd. Jihl. sklárny Bohemia Ant. Důl 1998, 32 stran.
- KUBA, W.: *Německý Schützendorf (z historie obce)*. Polensko č. 1/1998, str. 15-16.
- KUBA, W.: *Nové Dvory (Neuhof), Pozovice (z historie obce)*. Polensko č. 3/1998, str. 21-22.
- KUBA, W.: *Tři generace ochotníků v Dobroníně*. Polensko č. 3/1998, str. 6-8.
- KUBA, W.: *Desetkrát o sklárnách v Dobroníně*. Polensko č. 4/1998, str. 24.
- KUBOVÁ, L.: *Oprava synagogy v Polné*, Polenské listy č. 5/1998, str. 2.
- KUBOVÁ, L.: *Petr Pithart v Polné (rozhovor)*. Polenské listy č. 5/1998, str. 2.
- MARASOVÁ, J.: *Loutkové divadlo*. Polenský zpravodaj č. 5/1998, str. 7-8.
- MARKOVÁ, M.: *Počestná obec smíchovská vás zve na pouť*. Ze vzpomínek MUDr. Zdeňka Hejla. Polensko č. 4/1998, str. 5-9.
- MERUNKA, V.: *Dobronín (několik poznámek k historii obce)*. Polensko č. 3/1998, str. 4-6.
- Mrkvová či mrkvancová pouť v Polné*. Polenský zpravodaj č. 9/1998, str. 17-18.
- NOVÁK, L.: *Kulatá výročí polenské historie v roce 1998*. Polenský

- zpravodaj č. 3/1998, str. 11-12.
- NĚMEC, V.: *Působení polenského rodáka Josefa Winklera ve Velké Losenicí*. Polensko č. 2/1998, str. 1-4
- NĚMEC, V.: *130 let od smrti Antonína Kolárského*. Polensko č. 1/1998, str. 4-7.
- NEUBAUER, Z.: *Vznik a historie Beat Fan Clubu v Polné 1968 - 1998*. Vyd. BFC Polná 1998, 36 stran.
- Okres Jihlava - *Orgány státní správy. Pověřené obecní úřady*. Vyd. Okr. úřad Jihlava 1998, 32 stran + mapa.
- PÁNEK, M.: *Páter Edvard Kasal*. Polensko č. 3/1998, str. 23-24.
- PRCHAL, J.: *K pobytu Hrabalových v Polné*. Polensko č. 2/1998, str. 7-13.
- PRCHAL, J.: *Zajímavá polenská výročí v roce 1998*. Polensko č. 2/1998, str. 18-24.
- PRCHAL, J.: *Povídání s Lososem*. Z bohatého života Jana Krátkého (rozhovor). Polensko č. 3/1998, str. 19-21.
- PRCHAL, J.: *Srpnové dny roku 1968 v Polné*. Polenské listy č. 8/1998, str. 2.
- PRCHAL, J.: *Židé a Polná. Židovské památky v Polné*. Vyd. Spolek přátel židovských památek. Polná 1998, 16 stran.
- PRCHAL, J.: *Malý Bohoušek hrál ve Vojnarce*. Bohatá polenská kapitola ze životopisu spisovatele Bohumila Hrabala. Rovnost - příloha na víkend 5. 9. 1998.
- PROCHÁZKA, M.: *Dechovka na cestách*. Polenské listy č. 9/1998, str. 4.
- PROKOP, I.: *Hébé ze Sezimova náměstí*. Z historie jedné kašny. Polensko č. 1/1998, str. 12-14.
- Polenský znak*. Polenský zpravodaj č. 10/1998, str. 19.
- RÉRYCH, B.: *Teta Joštová vzpomíná*. Ze života v Polné v minulém století. Polensko č. 4/1998, str. 1 - 4..
- RÉRYCH, B.: *Staré české divadlo venkovské v Polné*. Příloha Polenského zpravodaje č. 2, 3 a 4/1998.
- SAMEK, J.: *Pošta Polná v novém objektu*. Polenský zpravodaj č. 3/1998, str. 9 - 10.
- SKOČDOPOLOVÁ, M.: *Antonín Pittner - nejvýznamnější polenská osobnost 19. století*. Polensko č. 1/1998, str. 1-4 (dokončení z minulého ročníku).
- SKOČDOPOLOVÁ, M.: *Vlasta Pittnerová*. Polenský zpravodaj č. 1/1998, str. 15 - 16.
- SKOČDOPOLOVÁ, M. - DOČEKALOVÁ, M.: *Husova knihovna v číslech a faktech*. Polenský zpravodaj č. 5/1998, str. 21 - 22.
- SOTONOVÁ, L.: *Jak pokračuje partnerství Polná - Wimmis*. Polenský zpravodaj č. 6/1998, str. 19 - 20.
- STRNAD, M.: *Z okolí Polné - Ždírec*. Polenské listy č. 8/1998, str. 1.
- SUCHÝ, J. - ŠTÁDLER, J.: *Polenská dechovka*. Polenský zpravodaj č. 7 - 8/1998, str. 17.

- ŠUP, M.: *Aronova strojírna v Polné*. Polensko č. 2/1998, str. 13 - 16.
- ŠUP, M.: *28. říjen*. Říjnové události r. 1918 v Polné. Polensko č. 3/1998, str. 1 - 4.
- ŠUP, M.: *Hospůdko, hospůdko má lá*. Polensko č. 4/1998, str. 14 - 17.
- ŠUP, M.: *O polenských pivovarech*. Polensko č. 4/1998, str. 19 - 23.
- ŠUP, M.: *Trhový řád města Polné*. Polensko č. 4/1998, str. 9 - 12.
- ŠUP, M.: *Žije mezi námi*. Čestmír Vašák z Polné vystavuje své obrazy v Praze. Polenské listy č. 11/1998, str. 2.
- TKZ Polná, spol. s r. o. Polenský zpravodaj č. 1/1998, str. 10 - 11.
- TOUFAR, K.: *Polenské judistky daly o sobě vědět na mezinárodním soustředění v Rakousku*. Polenský zpravodaj č. 9/1998, str. 23.
- TOUFAR, K.: *Judo v Polné opět bojuje*. Polenský zpravodaj č. 12/1998, str. 23 - 24.
- 30 let od založení Beat Fan Clubu v Polné*. Polenské listy č. 12/1998, str. 3.
- URBÁNEK, M.: *Vzpomínka na MUDr. Karla Tureckého*. Polenský zpravodaj č. 11/1998, str. 20 - 22.
- VACEK, J.: *Höschlové*. Biografické údaje o členech divadelnické rodiny z Polné. Polensko č. 3/1998, str. 22 - 23.
- VACEK, J.: *MUDr. Karel Bayer, lékař a básník*. Polensko č. 4/1998, srov. 17 - 19.
- VACEK, J.: *Polenské ohlasy v díle spisovatele Karla Horkého*. Polensko č. 3/1998, str. 8 - 12.
- VACEK, J.: *Učitel Josef Kliment*. Polensko č. 1/1998, str. 10 - 11.
- VAŘEJČKOVÁ, E.: *Střípky z Rohozné*. Polenské listy č. 11/1998, str. 2.
- VAŘEJČKOVÁ, E. - JADRNÁ, N.: *Jak to vidí policie? K dopravní situaci v Polné*. Polenské listy č. 5/1998, str. 2.
- VAŘEJČKOVÁ, E. - PRCHAL, J.: *O podnikatelských aktivitách firmy Varex*. Polenské listy č. 10/1998, str. 2.
- VAVROŇ, J.: *I za ztížených ekonomických podmínek je možné prosperovat*. Jednatel firmy Sapeli Jindřich Procházka řeší Právu. Právo 8. 10. 1998.
- VEITOVÁ, B. - VEIT, V.: *Nové polenské zvony*. Polenský zpravodaj č. 5/1998, str. 9 - 10.
- VEITOVÁ, B.: *Divadlo Duha na 29. národní přehlídce venkovských divadelních souborů Krakonošův divadelní podzim ve Vysokém nad Jizerou*. Polenský zpravodaj č. 11/1998, str. 23.
- VLK, V.: *Z okolí Polné - Dobroutov*. Polenské listy č. 11/1998, str. 1.
- VOMELA, V.: *Z okolí Polné - Věžnička*. Polenské listy č. 6/1998, str. 1.
- VOMELOVÁ, M.: *Muzeum v Polné*. Polenský zpravodaj č. 5/1998, str. 18.
- VOMLEL, J.: *Skauti v Polné se rozhodně nenudí*. Polenský zpravodaj č. 5/1998, str. 23.

- VOMLELOVÁ, L.: *Polenské zvony*. IKD - Pastýř č. 9/1998.
- VOTAVA, M.: *Pád amerického bombardéru v roce 1944 u Polné*. Polensko č. 2/1998, str. 23 - 24.
- VRBECKÝ, D.: *Polná zažila natáčení dokumentu*. V případě hilsneriády se prý angažoval Adolf Hitler. Jihlavské listy 26. 5. 1998.
- VRBECKÝ, D.: *Zvony vysvětil biskup Otčenášek*. Jihlavské listy 26. 5. 1998.
- Vyhlaška Města Polné o nakládání s komunálním a stavebním odpadem*. Polenský zpravodaj č. 9/1998, str. 9 - 13.
- VYSKOČILOVÁ, L.: *Vývoj dětského divadla v Polné*. Příloha Polenského zpravodaje č. 11 a 12/1998.
- ZEMAN, P.: - PRCHAL, J.: *Hala jako fotbalové hřiště*. Nová provozní hala firmy Sapeli. Polenské listy č. 2/1998, str. 2.
- ZEMAN, P.: - PRCHAL, J.: *Kauza „Bakalářský dům“* čp. 48. Polenské listy č. 1/1998, str. 2
- ZEMAN, P.: - PRCHAL, J.: *Otazníky kolem čističky*. Bylo vysoké zadlužení města adekvátní stavbě ČOV? Polenské listy č. 3/1998, str. 2

připravil Jan Prchal.

J. Hajnová

MALÁ VZPOMÍNKA NA DR. TURECKÉHO

Podílela jsem se na přípravě tohoto čísla *POLENSKA* pro tisk. Po přečtení článku Dr. Tureckého se mi vybavila vzpomínka z dětství. Znovu jsem si uvědomila, jak byl nejen vzdělaný a pracovitý, ale i moudrý.

Měl dvě dcery. Mladší Irena byla celou obecnou školu mou spolužačkou, ale taky kamarádkou. Často jsem ji navštěvovala, hrály jsme si spolu, běhaly po celém velkém domě a pochopitelně dělaly hluk. To Dr. Tureckého rušilo. Vážil si každé volné chvílky, která mu zbyla při výkonu poslání lékaře; tehdy měli lékaři ordinaci jako součást bytu a pracovali bez omezení ordináčními hodinami. Rozdováděné děti ho vytrhovaly ze soustředění a práce.

Byl silný kuřák a proto nám dával úkol - cpát cigaretové dutinky. Pamětníci jistě nezapomněli na výro-

bek polenské *Pliškárný*. Plechová rourka délky a síly cigarety se podélně rozevřela, naplnila se tabákem, silnějším drátem zasazeným v dřevěném držátku se tabák upěchoval. Na zavřenou rourku se navlékla dutinka a drát posloužil jako píst, kterým se tabák vytlačil do dutinky.

Tuhle činnost jsme vykonávaly často a rády a otec Turecký měl klid, mohl se věnovat svému koníčku - studiu historie a zpracování svých mnoha poznatků pro *POLENSKO*, které už tehdy vycházelo.

Snad i tahle malá vzpomínka dokreslí obraz Dr. Tureckého, který i při spouště práce a úkolů, které si dobrovolně ukládal, se dokázal bez rozčilení, křiku a zákazů, i když s přísným pohledem, vypořádat s nezbednostmi dětí, když potřeboval klid v domě.

Stanislav Sobotka
ZRUŠENÍ ROBOTY NA POLENSKU (dokončení)

POLNÁ - Dolní předměstí

Jméno povinného	Číslo domu z části města	Číslo popisné	Nezáplatně reluce za robotu kr.	Záplatně jistina výkupní zl.	kr.
Romuald Prombergr	3	314	6	2	-
Karel Špinar	13	307	18	-	25
Antonín Zima	21	321	6	4	5
Jan Mikší	22	322	6	-	50
Petr Růžička	43	341	6	-	20
František Vavera	47	344	6	2	40
Václav Eiehler	49	345	6	-	10
Matěj Došek	50	351	6	-	35
Jan Mouric	54	356	6	-	30
Vincenc Smejkal	55	357	6	-	30
Kašpar Vitek (kraják)	57	359	6	-	30
Jakub Rathsam	61	364	6	-	25
Leopold Jelínek	62	364	6	-	20
Josef Vitek	64	-	6	-	25
Josef Slavík	65	-	6	-	20
František Březina	67	367	6	-	15
František Heiland	70	370	6	-	50
Josef Bergman	71	371	6	-	45
František Měřinský	73	373	6	-	40
František Kalláb	77	376	6	-	5
Jan Zima	79	378	9	-	30
Jan Jekl	86	387/388	6	1	40
Adam Schiller	91	395	6	-	35
Josef Došek	93	397	6	2	10
Severin Klusáček	95	-	6	-	25
Karel Vitek	97	402	6	-	25
Severin Varhánek	98	400/401	6	-	30
Antonín Neubauer	105	482	6	-	25

POLNÁ - Dolní předměstí

Jméno povinného	Číslo domu z čas- ti města	Číslo popis- né	Nezáplatně reluice za robotu kr.	Záplatně jistina výkupní zl.	kr.
Marie Friedlová	105	483	6	-	20
Matěj Novotný	106	481	6	2	25
Václav Nejedlý	108	479	6	1	50
Antonín Zelený	112	475	6	4	-
Vít Havlíček	117	470	6	1	25
František Basař	119	463	6	1	15
Petr Zvoník	120	462	6	3	30
Petr Zvoník	120	462	-	-	50
dědici Martina Neubaura	121	461	6	11	45
Václav Filipenský	126	456	6	4	-
František Dvořák	127	455	6	-	20
Josef Havlíček	128	454	6	3	-
vdova Haklová	131	451	6	1	35
Tadeáš Führiř	134	448	6	1	20
Josef Škareda	136	445	6	1	35
Josef Stehlík	137	444	6	4	50
Matěj Škaryd	138a	-	3	-	35
Václav Smejkal	138b	-	3	-	35
Ondřej Lipšík	139	441	6	1	10
Jan Laštovička	141	440	6	2	10
Václav Martínek	143	438	6	1	5
František Jekl	143	438	-	1	25
Václav Dušek	144	437	6	2	20
Josef Záruba	146	434/435	-	-	45
Josef Wolf	147	432	6	-	20
Matěj Půža	149	430	6	4	5
František Zelinger	150	429	-	1	25

POLNÁ - Dolní předměstí

Jméno povinného	Číslo domu z části města	Číslo popis- né	Nezáplatně reliuce za robotu kr.	Záplatně jistina výkupní zl .	kr.
František Fresar	151	428	6	1	25
Antonín Fuit	157	418	6	-	30
Matěj Čumpl	158	417	6	-	50
František Růžička	162	411	6	1	40
Václav Neubauer	163	410	6	-	50
Tomáš Čumpl	164	-	6	-	30
Kašpar Vítek	165	407	6	-	15
Hynek Kremlička	166	406	6	1	15
Hynek Šejstal	167	514	6	-	30
Jan Veselý	169	565	6	2	5
Josef Holcman	170	465	-	-	25
Martin Basař	171	468	6	1	15
Abraham Singer	177	408	-	5	25
František Zima	178	355	6	-	10
Josef Lang	182	412	-	1	5

POLNÁ - Horní předměstí

Václav Pokorný	4	272	6	-	20
František Frühbauer	5	-	6	-	35
Marie Klusáčková	21	286/287	6	-	30
Tomáš Kment	27	267	6	-	25
Filip Sázavský	29	265	6	-	5
Vojtěch Holcman	30	264	6	1	35
František Kušička	31	263	6	-	30
Jan Měřinský	32	262	6	-	25
Jan Ráček	33	261	6	1	5
Matěj Landcman	34	260	6	-	50

POLNÁ - Horní předměstí

Jméno povinného	Číslo domu z části města	Číslo popis- né	Nezáplatně reliuce za robotu kr.	Záplatně jistina výkupní zl.	kr.
Ondřej Škoudlin	35	258/259	6	-	50
Josef Holcman	36	257	6	2	10
Linhart Fukátko	37	256	6	-	10
Petr Košvic	38	255	6	-	25
Matěj Jošt	39	254	6	-	50
Jan Sadil	40	253	6	-	50
Jakub Smíšek	41	252	6	2	10
Josef Bergman	42	251	6	-	30
Josef Souček	43	250	6	-	25
Leopold Sedlák	44	249	6	3	5
Antonín Haupt	45/46	-/248	6	-	50
Jan Měřinský	47	247	6	-	25
Jan Beza	49	245	6	-	25
Vojtěch Filipenský	55	237	6	-	10
Matěj Meziříčský	56	236	6	-	25
Blažej Zadka	58	234	6	-	25
Jakub Beza	59	233	6	-	50
Vojtěch Peřina	60	232	6	-	25
František Pešák	61	231	6	-	25
Josef Toman	62	230	6	-	20
Petr Roštok	63	229	6	-	20
Josef Roštok	64	228	6	-	30
Jan Lacina	65	227	6	-	15
Jan Coufal	66	226	6	-	50
vdova Coufalová	67	224	3	1	50

POLNÁ - Horní předměstí

Jméno povinného	Číslo domu z části města	Číslo popis- né	Nezáplatně reluice za robotu kr.	Záplatně jistina výkupní zl.	kr.
Josef Sobotka	68	223	6	-	50
Jan Bernard	69	222	6	-	20
Tomáš Kranda	70	221	6	-	20
Matěj Panáček	71	220	6	-	25
František Fiala	72/124	219/154	12	-	50
Antonín Halášek	73	218	6	-	15
Liberád Doubek	74	217	6	-	20
František Vitek	75	216	6	-	25
Alžběta Deutschová	76	215	6	-	30
Marie Morkusová	77	214	6	-	25
Karel Sadil	78	210	6	4	35
vdova Jelinková	80	207	6	1	55
Ludvík Fiala	99	555	6	3	30
Daniel Kotouč	103	182	6	1	30
Wolf Rapp	104	181	6	-	35
Matěj Kriebauer	108	173/174	6	-	15
Josef Dvořák	117	162	6	-	25
Karel Bergmann	118	161	6	-	45
Jan Pospíchal	123	155	6	7	30
Prokop Sedlák	128/131	151/-	12	1	55
Salomoun Löw	129	-	6	-	20
Matěj Veselý	132	148	6	-	20
Karel Procházka	134	150	6	1	-
Ludvík Sobotka	136	136	6	-	20
Václav Skočdopole	136	136	-	5	30
Karel Záborský	138	137/138	6	-	25

POLNÁ - Horní předměstí

Jméno povinného	Číslo domu z části města	Číslo popis- né	Nezáplatně reluice za robotu kr.	Záplatně jistina výkupní zl.	kr.
Josef Bernard	139	139	3	-	35
Johanna Ullrichová	140	-	6	-	15
Matěj Skalák Jan Rotsam	141	140	-	-	15
Vojtěch Krubaur	142	142	6	-	10
vdova Sreyová	143	141	6	-	25
Augustin Šitz	144	-	3	1	20
Jan Peřina	145	-	6	-	10
Tomáš Kubiček	146	143/144	6	-	15
Josef Adlerstein	148	145	6	-	15
Josef Jelínek	153	208	-	-	50

POLNÁ - Kateřinský kopec

František Janda	5	489	-	6	45
Jan Pernička	6	490	-	-	50
František Sallaš	7	491	-	-	20
František Činčera	13	492	-	1	35
Jan Svoboda	14	517	-	3	45
František Čejka	17	564	-	11	45
Václav Růžička	18	389	-	14	45
František Rošický	21	556	-	3	10
Jan Krista	22	512	-	1	40
František Bernat	33	494	-	-	15
-					
Město	284 zl.	40 kr.			
Horní město	66 zl.	-			
Dolní město	101 zl.	25 kr.			
Kateřinov	44 zl.	50 kr.			
Polná celkem	496 zl.	55 kr.			

Výši jistiny výkupní ovlivňoval zejména úrok z domu nebo z pozemku, který zde není uváděn.